CONCEPT VOORSTEL

VERSTERKEN ZORGZAME BUURTEN

Marie-José Driessen
Peggy Wilting
6 februari 2025

Inhoudsopgave **pagina**

Inleiding 3

Hoofdstuk 1
Het belang van zorgzame buurten 3

Hoofdstuk 2
Inspiratiekader integrale zorgzame buurten 4

Hoofdstuk 3
Versterken zorgzame buurten in de praktijk 7

3.1 Voorbereidende stappen 7
3.2 Plan van aanpak 8
3.3 Leren en innoveren 9

Bijlagen

1. Inspiratiekader zorgzame buurt 10
2. Criteria keuze buurt 14
3. Rolbeschrijving aanjager en kwartiermaker 15

Inleiding

Dit verslag is tot stand gekomen door input van mensen die werken in de praktijk, bij cliëntenbelang Amsterdam bij de gemeente, en die op allerlei manieren betrokken zijn bij de ontwikkeling naar zorgzame buurten. Deze notitie is onderverdeeld in drie hoofstukken met drie bijlagen. Het eerste hoofdstuk gaat over het belang van zorgzame buurten (waarom). In de tweede hoofdstuk staat beschreven welk kader de basis vormt voor het versterken van zorgzame buurten (hoe) en in het derde hoofdstuk is te lezen hoe we in de praktijk in acht buurten in Amsterdam en Weesp integrale zorgzame buurten gaan versterken (wat).

1. Het belang van zorgzame buurten.

In Amsterdam zijn veel initiatieven die bijdragen aan zorgzame buurten. Een zorgzame buurt wordt gezien als een van de manieren om de gevolgen van de toenemende zorgvraag en -kosten en een tekort aan betaalbare woningen en personeel te dempen. Canoy [1] benoemt in 2023 dat zorgzame gemeenschappen de toekomst hebben en onmisbaar zijn om de ouderenzorg toekomstbestendig te maken. Een onderzoek van cliëntenbelang Amsterdam in samenwerking met de VU [2] laat zien dat er in de onderzochte wijken een voedingsbodem is voor onderlinge zorgzaamheid door bereidheid elkaar te helpen bij zorg en activiteiten van het dagelijks leven en de behoefte aan sociale verbinding. Een zorgzame buurt stimuleert onderlinge kennismaking, dialoog en burenhulp en passende ondersteuning (formeel en informeel). Formele zorgpartijen laten in pilots en kleinschalige projecten zien dat wanneer zij erop sturen dat hun professionals en locaties integraal samenwerken in een buurt, dit snel wezenlijke resultaten oplevert. Tot slot wordt in een recente publicatie van Ben Sajeth[3] het belang van het vormen van gemeenschappen voor de kwaliteit van leven en voor de kwaliteit van het samenleven beschreven.

In praktijk is het vormgeven van een integrale buurtgerichte aanpak nog best lastig. In een recent artikel [4] hierover concluderen de auteurs het volgende: "Zorgzame buurten trotseren het systeem, maar echt van de grond komen die buurten niet. Als we het zo belangrijk vinden waarom maken niet veel meer gemeenten hier werk van? Zit het systeem in de weg? Zijn er interne, gemeentelijke belemmeringen? Steeds weer hapert het in gemeenten tussen beleid en uitvoering bij zorgzame buurten. Is een zorgzaam, mensgericht, integraal beleid te moeilijk?".

Het is bekend dat in buurten waar men omkijkt naar elkaar, het prettiger wonen is voor iedereen dan in buurten waar je op jezelf bent aangewezen en er weinig verbondenheid is. Een zorgzame buurt bouwt aan verbondenheid in de buurt draag bij aan:

- Betere balans in de buurt, sterkere buurt, meer betrokkenheid in de buurt.
- Inclusievere buurt (iedereen die wil doet mee).
- Betere kans van slagen zo lang mogelijk in de buurt te blijven wonen.

[1] Canoy, M., Smelik, J., Ham, M., 2023, Zorgzame buurten, inspirerende initiatieven die het systeem trotseren; Nederland zorgt voor el kaar, Vilans, Movisie, Utrecht

[2] Delfgauw, J., Willems, P., Groot, B., 2024, Amsterdam 'praat over morgen', participatief actieonderzoek, Clientbelang Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam.

[3] Hilhorst, P., Glimmerveen, L., Kremer, M., Schmidt, J., Schut, J., 2025, De belofte van de gemeenschap en zeven belemmerende mythes, Ben Sajeth, Amsterdam

[4] Bannink, D., Bosselaar , H., 2024, "Waarom doen gemeenten niet meer aan zorgzame buurten?" Tijdschrift voor sociale vraagstukken", Vrije Universiteit, Amsterdam

- Betere kans om goed te landen in een buurt.
- Minder eilanden in een buurt, er is meer samenwerking tussen de partijen (korte lijnen).
- Leefbaarheid en veiligheid voor alle bewoners.
- Mensen wonen passend met voldoende verbinding en bescherming.

De gemeente Amsterdam heeft, zowel bij de directies wonen als bij jeugd & zorg, als in het beleidskader sociale basis 2025-2030 het onderwerp zorgzame buurten opgenomen in beleid. Daarbij gaat het expliciet om zorgzame buurten die alle bewoners met een ondersteuningsvraag, in het bijzonder ouderen en de kwetsbare (O)GGZ doelgroep, kunnen ondersteunen. Maar zorgzame buurten ontstaan niet vanzelf en de praktijk laat zien dat de mensen die er wonen en werken te vaak tegen beleid en regels (systeemproblemen) aanlopen die onbedoeld tegenwerken:

- Beleid en financiering is versnipperd op thema of doelgroep.
- Financiering en uitvoering is gericht op individuen i.p.v. collectief.
- Beleid op het gebied van wonen, leefomgeving, zorg en welzijn worden te weinig integraal aangepakt.
- Beweging naar de voorkant (naar de buurt en bewoners) wordt nog te weinig vorm gegeven.

Vanuit gemeente, zorg- en welzijnsaanbieders en corporaties wordt veel aanbod ontwikkeld. In de initiatieven die er zijn zien we focus op *locaties* (bv. Lang Leve Thuis flats), op *specifieke thema's* (bv. armoede, eenzaamheid), op *doelgroepen* (bv. ouderen, GGZ), ontstaan *vanuit buurtbewoners* (bv. stadsdorpen, buurtinitiatieven). De kern van al deze initiatieven is dat zij zich veelal richten op een "stukje van een zorgzame buurt" en dat ze één of meerdere van de volgende kenmerken hebben:

- De scope ligt op één specifieke doelgroep of locatie.
- Er wordt nog veel gewerkt vanuit organisatieperspectief (aanbodgericht).
- Er wordt nog teveel gewerkt vanuit een problemen.
- Initiatieven opereren teveel los van elkaar.
- Er kan nog meer gebruik gemaakt kan worden van eigen kracht en netwerk van buurtbewoners

De kernvragen die wij naar voren willen brengen zijn; Hoe zetten we de buurt op één en benutten we buurtkracht? Hoe wordt de buurt ondersteund bij duurzame oplossingen? Hoe maken we de beweging van organisatiebelang naar buurtbelang? Wat is daarvoor nodig? Hoe komen we van versnippering naar een integrale werkwijze voor een buurt? Hoe zetten we de buurtbewoners in de buurt voorop? Hoe kunnen uitvoering en beleid de ontwikkeling van een zorgzame buurt faciliteren/ondersteunen ? Dit doen we door in acht buurten in te zetten op het versterken van zorgzame buurten. (zie hoofdstuk 3).

2. Inspiratiekader zorgzame buurten

We spreken makkelijk over een zorgzame buurt, maar wat bedoelen we daar eigenlijk mee? Het versterken van een integrale zorgzame buurt is geen blauwdruk die je op buurten kunt toepassen, maar een ontwikkeling passend bij de buurt. Daarom is het belangrijk om met elkaar af te spreken vanuit welk gezamenlijk kader je ontwikkelt en vanuit welke uitgangspunten je werkt. De uitgangspunten die we hanteren zijn:

- De buurtbewoners zijn het vertrekpunt.
- In een zorgzame buurt doen alle bewoners (0-100) mee. Niet een doelgroep maar de mens staat centraal.
- Er wordt aangesloten bij alles wat er al is in een buurt.
- Buurtkracht wordt benut en versterkt. Mensen nemen zelf initiatief of worden verleid om mee te doen in een vorm die bij ze past.
- Formeel aanbod is ondersteunend en aanvullend aan informeel aanbod.
- De beleidskracht wordt ingezet voor mensgericht integraal beleid, faciliterend aan de buurt.
- Zorg- en welzijnsorganisaties en corporaties zetten de buurt centraal i.p.v. hun eigen organisatie.

Het inspiratiekader, ontwikkeld met input van het netwerk en aangevuld door deskresearch [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12] wordt hieronder weergegeven in een afbeelding. In bijlage 1 geeft in tekst toelichting bij deze afbeelding.

[5] Canoy, M., Smelik, J., Ham, M., 2023, Zorgzame buurten, inspirerende initiatieven die het systeem trotseren; Nederland zorgt voor el kaar, Vilans, Movisie, Utrecht
[6] Canoy, M., 2023 Manifest: gezond ouder worden doe je samen in de buurt, VUMC, Amsterdam
[7] Movisie, programma "wij in de wijk" diverse publicaties
[8] Impuls werkplaats, 2023, Krachtpunten in de wijk, wetenschappelijk onderzoekscentrum maatschappelijke zorg, Radboud UMC
[9] Kremer, M., Parys, A., Verplanke, L., Alledaagse attentheid in een superdiverse wijk, 2023, Universiteit van Amsterdam, Stichting Actief Burgerschap, Ben Sajet Centrum
[10] Deuten, J. Onderzoek werkzame elementen Open KoffieHuis van Stichting de Ontmoeting en Buurts, Haarlem 2024
[11] Zorgvrijstaat Rotterdam, www.zorgvrijstaat.nl
[12] Bredewold, F., 2023, Alledaags Burgerschap in de buurt, Bijeenkomst "Thuis in je Wijk" gemeente Utrecht

3. Versterken zorgzame buurten in de praktijk.

Om in Amsterdam de beweging naar integrale zorgzame buurten te versterken gaan we in acht buurten een integrale aanpak op buurtniveau ontwikkelen, waarbij het hiervoor geschetste inspiratiekader het uitgangspunt is. We ontwikkelen met mensen die er wonen en werken, het stadsdeel en directies. Elk stadsdeel/gebied kiest één buurt.

3.1 Voorbereidende stappen

1. Keuze van de buurt
2. Aanstellen van lokale aanjagers en één stedelijk kwartiermaker
3. Commitment op de werkwijze en inzet van mensen
4. Organisatiestructuur voorbereiden
5. Beschikbaar stellen van middelen

1. Keuze van de buurt

Er is geen eenduidige definitie van wat een buurt precies is of zou moeten zijn. Een buurt is geen eenvormig gegeven. Elke buurt is anders qua omvang, sfeer, bewoners, aanbod en diensten van welzijns- en zorgorganisaties en lokaal bestuur, maar ook van lokale ondernemers, verenigingen, burgerinitiatieven etc. "Buurten vertonen een minimale fysieke en sociale samenhang. Ze zijn klein genoeg om elkaar persoonlijk te leren kennen en groot genoeg om voldoende zelf organiserend vermogen te ontwikkelen" [13]. Om te bepalen om welke acht buurten het gaat hebben we criteria ontwikkeld, waarbij we streven naar een variatie qua type buurt en vraagstukken. Onder regie van de stadsdelen wordt de buurt gekozen. Stadsdelen kijken daarbij ook naar knelpunten die ze zelf ondervinden op het gebied van wonen, zorg, welzijn en leefomgeving in een specifiek gebied en waar kansen liggen om aan te sluiten bij bestaande initiatieven. Criteria voor de keuze van de buurt zijn te vinden in bijlage 2.

2. Aanstellen van lokale aanjagers en één stedelijk kwartiermaker

Per buurt komt er één aanjager voor minimaal 16 uur per week. Dit is iemand die bekend is met de buurt en de versterking van de zorgzame buurt in de praktijk kan faciliteren, die de uitgangspunten van het inspiratiekader bewaakt en de stappen uit het plan van aanpak (3.2) kan aanjagen.
Daarnaast is er een stedelijk kwartiermaker nodig, voor minimaal 24 uur per week, die de lokale initiatieven aan elkaar verbindt, faciliteert en het gezamenlijk leren ondersteunt.
Niet alle te verwachten knelpunten kunnen lokaal worden opgelost. In dat geval wordt er samengewerkt met de stedelijk kwartiermaker. Deze ondersteunt bij het analyseren van overstijgende thema's en knelpunten en verbindt en verspreidt de geleerde lessen. Van beide functies zijn de concept profielen terug te lezen in bijlage 3.

3 Commitment op de werkwijze en inzet mensen

Zowel bestuurlijk als ambtelijk moet er overeenstemming zijn over de werkwijze om zorgzame buurten te versterken. De MT's van wonen en jeugd & zorg hebben inmiddels ingestemd en er is bereidheid om flexibel mee te werken aan oplossingen. Gesprekken met de wethouder, bestuurders en stadsdelen vinden in februari plaats. Stadsdelen zijn ambtelijk betrokken geweest bij de

[13] SAAMO, 2023, Minder mazen, meer net; Aan de slag met zorgzame buurten in Vlaanderen en Brussel

ontwikkeling van dit plan. Het ontwikkelen van een integrale zorgzame buurt vraagt om intensief samenwerken tussen bewoners, zorg- en welzijnsorganisaties, corporaties, stadsdelen en directies. Dat vraagt van (zorg- en welzijns) organisaties en corporaties dat ze hun mensen en middelen inzetten met ruimte om de buurt centraal te zetten en verder te kijken dan de eigen opdracht en organisatie. Hier worden per buurt afspraken over gemaakt in de vorm van een "buurtovereenkomst". Bij het stadsdeel is in ieder geval de gebiedsmakelaar betrokken en wordt gevraagd van beleidsrealisatoren om mee te denken in lokale oplossingen. Tevens ondersteunt het stadsdeel bij het in kaart brengen van de buurt. De directies wonen en jeugd & Zorg stellen expertise en middelen beschikbaar voor het mee oplossen van gebiedsspecifieke knelpunten (systeemproblemen) op het gebied van wonen, woonomgeving, zorg en welzijn. Directies ondersteunen ook bij het in kaart brengen van de buurt.

4 Organisatiestructuur voorbereiden

In de acht buurten buurt komt er een aanjager en er komt één stedelijke kwartiermaker. We starten bij de buurtbewoners en sluiten aan bij de lokale buurtverbinders / sleutelfiguren die er al zijn. De mogelijkheid om de extra middelen vanuit IZA voor opbouwwerk in deze buurten voor een deel in te kunnen zetten is een voorwaarde. De stedelijk kwartiermaker is een linking pin naar de directies (het systeem) en indirect ook naar de zorg- en welzijnsorganisaties die samenwerken met gemeente. Deze stedelijke kwartiermaker moet weer kunnen rekenen op medewerking van de directies jeugd & zorg, maatschappelijke voorzieningen, wonen, team midden sociaal, GGD en R&D (vitale buurten). Er is een bestuurlijk en ambtelijk gremium nodig die de koers bewaakt en waarin knelpunten kunnen worden geagendeerd. Omdat er veel organisaties zijn betrokken wordt op dit moment gewerkt aan verankering binnen Amsterdam Vitaal & Gezond.

5 Financiële middelen

Vanuit de directies wonen en jeugd & zorg worden, voor de duur van twee jaar, middelen ter beschikking gesteld voor het versterken van zorgzame buurten in de praktijk. Zowel wonen als zorg financieren de helft van de kosten. In 2025 gaat het om 800.000 euro in 2026 om 1.000.000 euro. Hieruit worden de lokale aanjagers en de kwartiermaker gefinancierd. Tevens is er versnellingsbudget nodig om collectieve knelpunten op te lossen. Hiervoor zijn verschillende bronnen beschikbaar bijvoorbeeld middelen vanuit het project "brede opgave ouderen".

3.2 Plan van aanpak

In deze paragraaf schetsen we welke aspecten aan de orde komen bij het ontwikkelen van een integrale zorgzame buurt. In de praktijk zullen de verschillende onderdelen door elkaar lopen. Bij de ontwikkeling van de integrale zorgzame buurt is **het inspiratiekader** dat we hebben geformuleerd het uitgangspunt. We onderscheiden de volgende stappen in het proces:

1. Buurt en buurtnetwerk in beeld brengen
2. Gezamenlijk beeld van de buurt
3. Vraagstukken analyseren en prioriteren
4. Acties benoemen en uitvoeren
5. Evalueren en leren

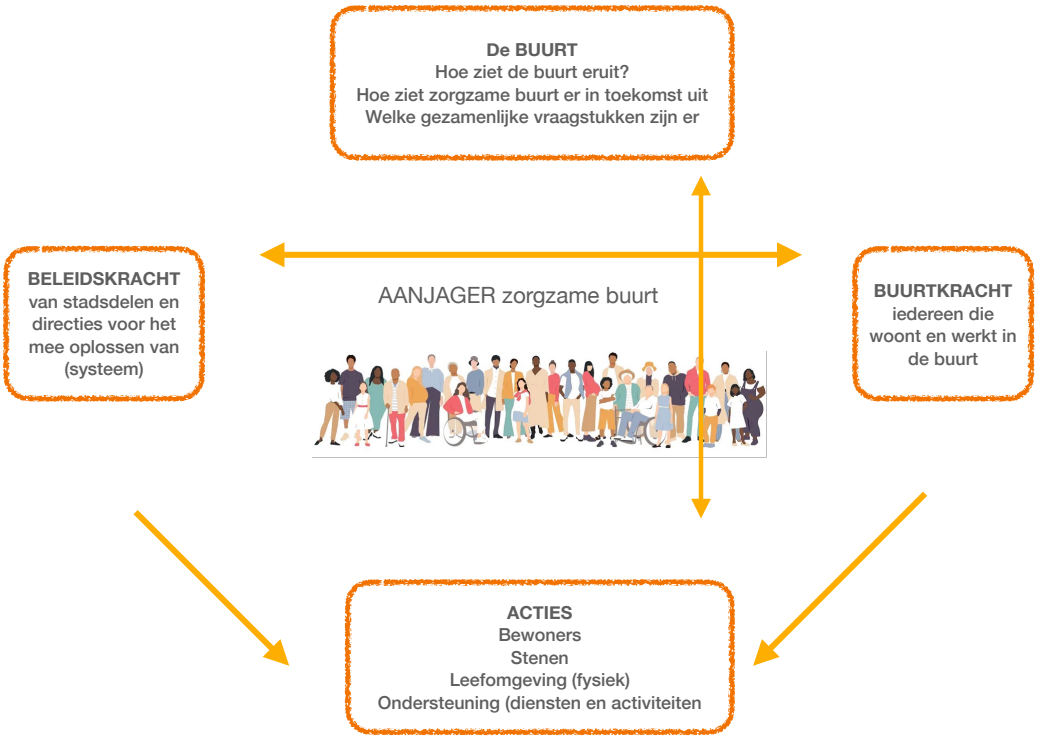

1. **Buurt en buurtnetwerk in beeld brengen**
   Hierbij wordt alle beschikbare data bij elkaar gebracht. Naast harde data, zoals demografische gegevens, ouderen kwetsbare groepen, type woningen, SES, vastgoedanalyse etc., worden ook zachte data in kaart gebracht zoals bestaande krachten in de buurt, sociale verbanden en een netwerkanalyse.

2. **Gezamenlijk beeld van de buurt**
   Waar wil je als buurt naar toe (toekomstbeeld zorgzame buurt concretiseren)
   Wat gebeurt er al in buurt wat daaraan bijdraagt, wat levert dat en waar loop je tegenaan.

3. **Vraagstukken analyseren en prioriteren**
   Met welke vraagstukken/uitdagingen wil de buurt aan de slag. Waar zit de energie in de buurt.
   Buurtcoalitie samenstellen

4. **Acties benoemen en uitvoeren**
   Acties/activiteiten benoemen uitgesplitst naar; bewoners, stenen, leefomgeving, ondersteuning in de buurt. Wie gaat wat doen? Wat gaat de buurt hierin doen, is er ondersteuning nodig van formele partijen, wat doet beleid (stadsdelen, directies)
   Tegen welke knelpunten loopt de buurt aan en hoe worden die opgelost.

5. **Evalueren en leren**
   Zijn er nog nieuwe acties nodig
   Hoe behouden wat is bereikt (wat vraagt dit van bewoners, van partijen die werken in de buurt; (financiële) randvoorwaarden met elkaar regelen

3.3 Innoveren en leren

Het doen in de praktijk, zoeken naar innovatieve oplossingen, staat centraal in het versterken van de zorgzame buurten. De acht buurten zijn anders, uiteraard kunnen buurten wel leren van elkaars aanpak en elkaar inspireren. Sommige acties of maatregelen zijn breder toepasbaar. Daarom willen we de geleerde lessen in deze acht buurten verder brengen door het opzetten van een leeromgeving. De instrumenten die zijn ontwikkeld bij de Amsterdamse Maatwerk Methode gaan we inzetten bij collectieve systeemproblemen. De invulling van het leren wordt nog uitgewerkt. Leren wordt ook gedaan door het doen van onderzoek. Ben Sajeth en Cliëntenbelang Amsterdam leveren hier graag een bijdrage aan. Begin maart 2025 is er een gesprek met beide partijen om het onderzoek verder vorm te geven. Na twee jaar willen we aan de hand van het doen in de praktijk en onderzoek antwoord geven op onderstaande vragen.

1. Duidelijke handvatten hoe je samen met de buurt (en bestaande woonzorgconcepten), vanuit het ontwikkelde kader een **integrale** zorgzame buurt maakt.
    - Welke samenspel tussen de vier elementen (bewoners, woningen, fysieke omgeving, samenwerking) draagt bij aan het veilig en prettig wonen in de buurt?
    - Welke veranderingen zien we op de basiswaarden: verbondenheid, inclusie en samenwerking; en in hoeverre draagt dit bij aan het vormen van een gemeenschap?
    - Hoe kleinschalige samenwerking met focus op de buurt het verschil kan maken?
2. Inzicht in wat nodig is om een integrale zorgzame buurt vorm te geven (randvoorwaarden, hulpmiddelen, houding (rolopvatting/competenties) zorg- en welzijn),
3. Uitwerking van het beter (efficiënter) verdelen, herverdelen van schaarse middelen
4. Inzicht in de systeemknelpunten die we tegenkomen en hoe we die oplossen (systeemleren)
5. Beeld over de mogelijkheden van aanbesteden/inkopen en financieren die passen bij een integrale zorgzame buurt. Op welke manier kan "het systeem" dit faciliteren.

Dit alles moet ertoe leiden dat geleerde lessen bijdragen aan aanpassingen in aanbestedingen, in het richten van middelen en meer samenhang in beleid zodat wat we doen voor bewoners ondersteunend is in het kunnen realiseren van zorgzame buurten.

Bijlage 1: Inspiratiekader integrale zorgzame buurt

1. Definitie integrale zorgzame buurt

Het begrip zorgzame buurt wordt vaak gebruikt en kent meerdere uitwerkingen en definities. Voor dit plan hanteren we de volgende definitie voor integrale zorgzame buurt:

Zorgzame buurten zijn buurten waar mensen zich thuis voelen, aandacht voor elkaar hebben en hun talenten kunnen inzetten. Alle bewoners, ook ouderen en kwetsbare doelgroepen, voelen en hebben eigenaarschap en zeggenschap over hun eigen leven. Fysieke voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen, zodat alle bewoners gemakkelijk kunnen (blijven) deelnemen aan het sociale en maatschappelijke leven. Formele zorg en welzijn zijn aanvullend op informele hulp en eigen initiatieven.

2. Basiswaarden integrale zorgzame buurt

Voor de ontwikkeling van een zorgzame buurt heb je gedeelde basiswaarden nodig die als ankerpunt fungeren voor de ontwikkeling. Alles wat je doet om een integrale zorgzame buurt te ontwikkelen doe je vanuit de basiswaarden, passend bij de betreffende buurt. De acties die worden ondernomen in een buurt passen bij deze basiswaarden namelijk verbondenheid, inclusie en samenwerking.

Verbondenheid

In een zorgzame buurt is een bepaalde mate van verbondenheid met elkaar die op vele manieren vorm kan worden gegeven. Buurtbewoners die elkaar groeten, elkaar kennen, interesse tonen en/of omkijken naar elkaar. Soms wordt dat alledaagse attentheid genoemd. Dat is er niet zomaar, dat

ontwikkel je met elkaar. Iedereen die in de buurt woont en/of werkt kan op zijn manier vormgeven aan deze alledaagse attentheid.

Inclusie

In een zorgzame buurt voelt iedereen die er woont zich veilig en is iedereen welkom. Dat betekent ook dat alle plekken/voorzieningen in de buurt zoveel mogelijk voor iedereen toegankelijk zijn en dat iedereen welkom is en een rol kan vervullen die bij hem past. Iedereen wordt uitgenodigd om de talenten die hij heeft in te zetten voor de buurt. Met iedereen bedoelen we dat alle Amsterdammers met of zonder beperking, kunnen meedoen in de buurt (in de samenleving), het gaat over meedoen en erbij horen ongeacht leeftijd, huidskleur, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten, levensbeschouwing, seksuele oriëntatie of beperkingen.

Samenwerken

In een zorgzame buurt wordt domein overstijgend samengewerkt met focus op wat goed is voor de buurt, met liefde voor de buurt. Er is een breed samenwerkingsnetwerk, waarin bewoners een gelijkwaardige partij zijn. Zij geven met elkaar invulling aan de buurt. Iedereen in dit samenwerkingsnetwerk heeft iets te bieden en vormt een netwerk van hulpbronnen voor de buurt. Op deze manier bouw je aan een sterkere gemeenschap en bevorder je een cultuur van samenwerking en wederkerigheid.

3.Elementen van een integrale zorgzame buurt

Een integrale zorgzame buurt wordt gevormd door verschillende elementen, in geen enkele buurt zijn die elementen hetzelfde qua invulling. Om een integrale zorgzame buurt te ontwikkelen gaat het om de samenhang tussen bewoners, woningen, de woonomgeving en diensten en activiteiten in de buurt.

Bewoners

Bewoners zijn het fundament van een zorgzame buurt, zij worden betrokken, hebben zeggenschap en een gelijkwaardige stem als andere partijen en organisaties in de buurt. Elke bewoner draagt op eigen wijze, zonder verplicht karakter, bij aan het sociale weefsel van de buurt. Buurtbewoners worden verleid om mee te doen in welke vorm dan ook, van elkaar groeten tot actief zijn in de buurt, passend bij krachten en talenten.

- Sociale rollen
- Talenten
- Ontmoeten
- Verbinden

Woningen (stenen)

Als we kijken naar een integrale zorgzame buurt dan maken alle woningen en woonvormen en hun bewoners deel uit van de zorgzame buurt. Deze omstandigheden (stenen) veranderen niet zomaar. Maar ook (kleine) aanpassing op het gebied van bereikbaarheid en toewijzing kunnen een bijdrage leveren in het zelfstandig blijven wonen.

- Toewijzing

- Bereikbaarheid
- Toegankelijkheid

Woonomgeving (fysiek)

We maken bij woonomgeving onderscheid tussen de openbare ruimte en voorzieningen in de buurt. In de openbare ruimte is aandacht voor toegankelijkheid, veiligheid en bereikbaarheid belangrijk. In een buurt is een mix aan voorzieningen nodig. Denk daarbij aan ontmoetingsruimten, sportvoorzieningen, winkels, huisarts, apotheek, zorgvoorzieningen, en vele andere voorzieningen. Ontmoetingsplekken zijn er in vele vormen zowel binnen en buiten.

- Ontmoetingsplekken (vast en/of mobiel)
- Groene omgeving

Ondersteuning (diensten en activiteiten) in de buurt

In een zorgzame buurt is duidelijk welke activiteiten er zijn in de buurt en is informatie hierover voor alle buurtbewoners te vinden en begrijpen. Ontmoetingen worden gefaciliteerd of georganiseerd om onderlinge verbondenheid te vergroten. Een professionele verbinder in de buurt zoals een buurtwerker, communitybuilder of gebiedsmakelaar ondersteunt en versterkt de krachten en talenten in de buurt (continuïteit)

- Andere houding medewerkers zorg en welzijn (werken vanuit de buurt)
- Collectiviseren (i.p.v. individualiseren)
- Professionele verbinder voor continuïteit en stimuleert inclusie verbondenheid
- Organisaties werken buurtgericht (buurtbelang staat op 1 i.p.v. organisatiebelang)
- Samenwerken over schotten heen, ook financieel

4.Werkzame principes voor de ontwikkeling van een integrale zorgzame buurt

In de voorgaande paragrafen hebben we een definitie, basiswaarden en elementen beschreven voor een integrale zorgzame buurt. Het benoemen en uitwerken hiervan is een eerste stap. In deze paragraaf zetten we op een rijtje wat we en gehoord tijdens de werkbijeenkomsten en gesprekken over werkzame principes bij de ontwikkeling van integrale zorgzame buurt. Deze input nemen we mee in het versterken van zorgzame buurten in Amsterdam.

Bewoners staan centraal

- Een integrale zorgzame buurt wordt gebouwd samen met de bewoners in de buurt.
- Het buurtbelang staat centraal (in plaats van het organisatie/systeembelang)

Er is een gedeelde droom, ambitie voor de buurt

- Je deelt met betrokkenen in de buurt, vanuit een gelijkwaardige relatie, de visie op een integrale zorgzame buurt. Je geeft hier met elkaar invulling aan. Dit vraagt om andere manieren van organiseren en samenwerken. De nadruk ligt op horizontale afstemming op basis van wederkerigheid. De bewoner is onderdeel van het "creatieproces".

- Er wordt vanuit de buurt ("onderop") ontwikkeld en dit wordt gefaciliteerd door "boven". Bestuurders, gemeente, zorg- en welzijnsorganisaties, corporaties delen de overtuiging dat de integrale zorgzame buurt een antwoord is op het plezierig in de buurt wonen voor iedereen. Zij faciliteren dit. De belangen van de buurt(bewoners) staan op de voorgrond in plaats van de belangen van de eigen organisatie, bijvoorbeeld door professionals ruimte te bieden om buurtgericht te werken en door eigen voorzieningen te ontsluiten ten behoeve van de integrale zorgzame buurt. De manier waarop zij dit faciliteren wordt vastgelegd in een "buurtovereenkomst".

Er is een welkome plek, met een diversiteit aan activiteiten en gastvrijheid voor een breed publiek

- Goede accommodaties, publiek en commercieel, en buitenruimten waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en samen activiteiten kunnen ontplooien.
- Aansprekende activiteiten, door bewoners zelf gekozen, ruimte voor eigen input en sturing. Leg focus op talenten en mogelijkheden van bezoekers, denk in kansen. Zorg o.a. door het soort activiteiten en de inrichting van de ruimten - voor maximale gelegenheid voor persoonlijke ontmoetingen.
- Er is ruimte en mogelijkheid tot "bonding". Voor sommige groepen inwoners, zeker in de superdiverse wijken, is het cruciaal dat ze onder 'onder elkaar' kunnen zijn met gelijkgestemden, bijvoorbeeld mensen met dezelfde migratieachtergrond of in een vergelijkbare sociaaleconomische positie. De beschutting van de eigen, herkenbare groep is nodig om staande te blijven én persoonlijk te kunnen groeien en ontwikkelen. Van daaruit zien zij bovendien vaak beter kans een plek te vinden in buurt en wijk en kunnen zij overbruggende contacten met anderen te maken.'
- Zorg voor deskundige en gedreven medewerkers die open staan voor alle bezoekers en voor substantiële inzet van ervaringsdeskundigheid, en ga actief aan de slag met vooroordelen over bezoekers.

Continuïteit door inzet "helper/verbinder"

Een 'helper/verbinder' in de vorm van opbouwwerker of een opbouwwerkachtige functionaris is onmisbaar. Zeker waar het gaat om het verduurzamen van contacten, de aandacht voor continuïteit, het leggen van contacten met moeilijk bereikbare, kwetsbare bewoners en het verbinden van verschillende groepen.

Zichtbaarheid en bekendheid voor de hele buurt

Op verschillende manieren (tekst, beeld, digitaal, verschillende talen) wordt bekendheid gegeven aan alle activiteiten, informatie en andere zaken die van belang zijn.

Bijlage 2: Criteria voor de keuze van de buurt

- **Omvang van een buurt:**

Een buurt is een kleinere schaal dan een wijk. Amsterdam heeft officieel ca 520 buurten. Uitgangspunt van een buurt is dat men elkaar kan leren kennen. Bewoners ervaren het als hun buurt.

- **Demografische factoren:**

In de buurt wonen zowel substantieel aantal ouderen, als kwetsbare groepen .

- **Urgentie wordt gevoeld**

Er leven in bij mensen die wonen en werken in de buurt gedeelde ideeën over aan te pakken knelpunten in de buurt.

- **Basisinfrastructuur**

Er is een basisinfrastructuur aanwezig in de buurt (bv ontmoetingsplek) en er gebeurt al het een en ander (activiteiten, buurtinitiatieven) maar er is nog te weinig samenhang.

- **Aanwezigheid van woonzorgconcepten/24 uursvoorzieningen**

We willen onderzoeken in hoeverre woonzorgconcepten/24 uursvoorzieningen meer onderdeel kunnen gaan uitmaken van een integrale zorgzame buurt. Denk aan LLTF, wooncirkel, geclusterde woonvormen.

- **De bereidheid om samen te werken**

Het is belangrijk om een buurt te kiezen waarbij het vermoeden is dat men positief staat tegenover het ontwikkelen van een integrale zorgzame buurt en waarin men bereid is om samen te werken met elkaar.

- **Bestuurlijk commitment**

Het is belangrijk om een buurt te kiezen waar niet alleen de mensen in de praktijk willen samenwerken maar daarin ook worden gestimuleerd en gefaciliteerd door managers en bestuurders.

Bijlage 3 Rol aanjager en kwartiermaker

Rol aanjager versterken integrale zorgzame buurt (stadsdelen/Weesp)
Om de ontwikkeling van de integrale zorgzame buurt op te starten heeft elke buurt een aanjager.

Rol van aanjager

- Onderschrijft het kader integrale zorgzame buurt en bewaakt dit tijdens de uitvoering
- Faciliteert de stappen uit het plan van aanpak
- Onafhankelijke rol
- Is bekend met (sleutelfiguren in) de buurt
- Verbindend (bewoners, organisaties)
- Kan strategisch opereren met een duidelijke link naar het beleid.
- Kan goed schakelen tussen belangen bewoners, organisaties op verschillende niveaus
- Neemt bureaucratische hobbels en leert bewoners deze hobbels te nemen (kent de (maatwerk)routes binnen de gemeente)
- De aanjager kan rapporteren over de voortgang en successen en uitdagingen inbrengen in de leeromgeving.
- Communiceert zonder vooroordelen

Rol stedelijk kwartiermaker:
De stedelijk kwartiermaker heeft de volgende taken:

- Is verbinder en facilitator van de acht aanjagers
- Ontwikkelt en faciliteert de leeromgeving
- Ondersteunt aanjagers bij het ontwikkelen van benodigde hulpmiddelen (bijvoorbeeld "buurtovereenkomst")
- Draagt zorg voor inspirerende thema's die aansluiten bij de ontwikkeling van een integrale zorgzame buurt
- Ondersteunt bij het oplossen van knelpunten (systeemproblemen), kent de (maatwerk)routes binnen de gemeente
- Beschrijft in rapportages implicaties van de opbrengsten voor (toekomstig) beleid